

A szocializáció és a szociális szerep

Szocializáció: a társas-társadalmi érintkezések egész életen át tartó folyamata. Ebben a folyamatban a szocializáció alanya elsajátítja a társadalom normáit, értékeit, tudását és hiedelemrendszerét, miközben önálló személyes identitását, önazonosságát is kialakítja.

Elsődleges szocializáció: életünk első éveiben, a családi-rokonsági kapcsolatok révén zajlik, az érzelmi kötelékek fontosak benne.

Másodlagos szocializáció: később (iskoláskortól) új valóságokat ismerünk meg, sokszor általunk választott személyek közvetítésével *(az iskolai szocializáció akkor igazán hatékony, ha rá tud épülni az elsődlegesre, ha elismeri annak értékeit, szokásait, minél nagyobb az eltérés a családi és az iskolai elvárások között, annál nagyobb az egyén ellenállása az utóbbival szemben).*

A szocializáció akkor a legeredményesebb, ha az egyén azért tartja be a társadalom által megkövetelt normákat, mert egyetért velük.

Szocializáció mechanizmusai

Utánzás

A fejlődés során a leghamarabb az utánzás jelenik meg, nagyon sok viselkedésformát utánzással sajátítunk el. A csecsemők 7-8 hónapos korban kezdenek el utánozni. Megkülönböztetünk szándékos és önkéntelen utánzást. Az utánzásban nagyon fontos szerepet játszik a jutalmazás és a büntetés.

Modellkövetés

Az utánzásnál magasabb szintű tanulási folyamat, itt a gyermek már nem mindenkit utánoz, csak azt a személyt, akit modellül választott. A modellválasztásnál szerepet játszhatnak a következő tényezők:

- érzelmi (szereti a modellt)
- szerepirigység (helyébe szeretne lenni)
- szociális dominancia és hatalom (hatalma van a modellnek, pl. jutalmazni tud)

Azonosulás (identifikáció)

Érzelmi elfogadáson alapul, a befolyásolás alanya olyan szeretne lenni, mint a befolyásoló.

A szándékosan vagy spontán választott modelltől átvett viselkedési minták a személyiségbe beépülve annak részévé válnak.

Belsővé tétel (interorizáció)

A szociális tanulás legmagasabb szintje, azért követ másokat, mert maga is úgy tartja helyesnek. Az átvett viselkedésforma, érték, vélemény függetlenedik a forrástól, és szervesen beépül a személyiségbe, azaz belsővé válik.

A szociális szerep

A szociális tanulásban az egyén szociális szerepeket sajátít el.

A **szerepek** a státusznak megfelelő, normák által szabályozott viselkedési formák.

Státusz: azokat a pozíciókat jelenti, amelyeket életünk során a társadalomban betöltünk.

- életkori státuszok: gyermek, felnőtt, öreg
- nemi státuszok: férfi, nő
- családi státuszok: szülő, gyermek
- foglalkozási státuszok: tanár, diák

A **norma** magában foglal mindenféle viselkedésszabályt:

- a jog által megfogalmazott követelményeket
- az erkölcsi - és illemszabályokat
- közvetlen környezetünk szabályait.

Nyílt normák – egyértelműen vannak megfogalmazva, könnyen felfoghatók, esetleg érzelmileg nehezebb elfogadni. (udvariasság normái)

Rejtett normák – a kellemes vagy kellemetlen tapasztalatok igazítanak el minket, a társadalom jutalmazó vagy büntető szankciókkal biztosítja a megvalósulását.

A **szereptanulás** interakciókon keresztül megy végbe, két vagy több személy közötti viselkedésre vonatkozik.

Szerepkonfliktusok

Szerepek közötti konfliktus azt jelenti, hogy az egyénben egyszerre két vagy több státusz válik aktívvá, például: anya - tanárnő szerep.

Szerepen belüli konfliktusokról akkor beszélünk, ha az elvárások nincsenek összeegyeztetve, például: egyszerre várjuk el a gyerektől az engedelmességet és felnőtt viselkedést.

Személy-szerep konfliktusok bekövetkezése esetén az egyénnek olyan értéket, hitet, belső meggyőződést kell feláldoznia a szerep teljesítésekor, ami összeegyeztethetetlen személyiségével, és kompromisszumra kényszerül.

Feszültség csökkentésének módjai:

- kilépés a helyzetből (általában nincs rá mód)
- figyelem megosztása (egy szerepre koncentrálnunk)
- racionalizálás (megpróbálunk, magyarázatot keresni miért nem tudunk megfelelni az elvárásoknak)
- kompromisszum keresés: a konfliktusos szerepet átalakítani úgy, hogy az igénynek jobban megfeleljen. A szerep elvárásaiból engedünk egy kicsit.
- kábítás: a konfliktus rossz élményétől az egyén nyugtatók, kábítók segítségével akar megszabadulni. Leggyakoribb az alkoholba való menekülés. A legutolsó a menekülés, ami öngyilkosság útján történhet.

Feladat:

Másoljátok le a füzetbe a tananyagot!

A leírt tananyagot legyetek szívesek lefényképezni és visszaküldeni.

Köszönöm, jó munkát kívánok!